

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Hydref 2025

Cyfeirnod y ddogfen: 5112A2025



Cynnwys

Cynnwys	2
Cyflwyniad	4
Cipolwg ar eich archwiliad	5
Perthnasedd	6
Canfyddiadau Archwilio	7
Tîm archwilio a chydymffurfio moesegol	12
Atodiad 1 – Risgiau archwilio a'r canlyniadau	13
Atodiad 2 – Crynodeb o gywiriadau a wnaed	19
Atodiad 3 – Adroddiad archwilio arfaethedig	23
Atodiad 4 – Llythyr sylwadau	29
Ansawdd archwilio	33
Eich cefnogi chi	34

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol, Swyddfa Archwilio Cymru na staff Swyddfa Archwilio Cymru'n derbyn unrhyw atebolrwydd mewn perthynas ag unrhyw ddibyniaeth ar y ddogfen hon nac unrhyw ddefnydd arall ohoni gan unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw ddefnydd gan unrhyw drydydd parti.

I gael rhagor o wybodaeth, neu os oes arnoch angen unrhyw un neu rai o'n cyhoeddiadau mewn fformat a/neu iaith arall, cysylltwch â ni dros y ffôn ar 029 2032 0500, neu drwy anfon neges e-bost i post@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cyflwyniad



Adrian Crompton

Archwilydd
Cyffredinol Cymru

Mae'n dda gennyf rannu fy Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon. Mae'r Adroddiad yn crynhoi prif ganfyddiadau fy archwiliad o'ch cyfrifon ar gyfer 2024-25. Mae fy nhîm eisoes wedi trafod y canfyddiadau hyn gyda'r Pennaeth Cyllid.

Mae fy nhîm wedi cwblhau y gwaith archwilio i raddau helaeth yn unol a nodwyd yn fy Nghynllun Archwilio dyddiedig Mai 2025.

Ers fy Nghynllun Archwilio, rwyf wedi diweddarau perthnasedd i adlewyrchu cyfrifon 2024-25. Nid wyf wedi adnabod unrhyw risgiau archwilio newydd. Caiff fy ymateb i

risgiau a adnabuwyd yn flaenorol ei nodi yn **Atodiad 1**.

Mae'n ofynnol i mi ddarparu barn pa un a yw'r cyfrifon wedi cael eu paratoi'n briodol, a pha un a ydynt yn rhoi darlun gwir a theg, ym mhob agwedd berthnasol. Caiff fy marn archwilio arfaethedig a'r sail drosti ei hamlinellu ar dudalen 23.

Cyfrifoldeb y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, h.y. y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw mynd i'r afael ag unrhyw faterion a godwyd yn fy adroddiad a darparu Llythyr Sylwadau ar fy nghyfer.

Hoffwn estyn fy niolchgarwch i swyddogion a staff Cyngor Gwynedd am eu cydweithrediad trwy gydol y broses archwilio sydd wedi bod yn amhrisiadwy i allu cwblhau'r archwiliad hwn yn effeithiol.

Cipolwg ar eich archwiliad



Rydym yn bwriadu cyhoeddi **barn ddiamod** ar y cyfrifon.

Gweler [Atodiad 4](#)



Nid oes **materion arwyddocaol eraill** i'w nodi.

Gweler y [Canfyddiadau archwilio](#)



Mae **camddatganiadau heb eu cywiro** yn y cyfrifon yr ydym yn dymuno eu dwyn i'ch sylw.

Gweler y [Canfyddiadau archwilio](#)



Bydd yr argymhellion sy'n codi o'n gwaith yn cael eu nodi mewn Memorandwm ar y Cyfrifon a fydd yn cael ei gyfleu i swyddogion maes o law.



Rydym yn anelu at ardystio eich cyfrifon ar 19 Tachwedd 2025, yn dilyn cymeradwyaeth gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 13 Tachwedd 2025. Mae hyn yn disgyn ar ôl y dyddiad cau statudol o 31 Hydref, na ellid ei gyflawni oherwydd amseriad cyfarfod y Pwyllgor.

Perthnasedd

Rwy'n defnyddio barn proffesiynol i bennu trothwy perthnasedd i adnabod a chywiro camddatganiadau a allai effeithio ar benderfyniadau defnyddwyr, gan ystyried gwallau ariannol a gofynion datgelu yn ôl y fframwaith cyfrifyddu a'r cyfreithiau perthnasol. Mae fy nhîm yn diweddarau perthnasedd trwy gydol yr archwiliad ac yn yr adroddiad hwn rwy'n cynnwys materion sy'n mynd y tu hwnt i'm trothwy adrodd, a nodir isod.

Perthnasedd

Pennwyd lefel perthnasedd o 1% o wariant gros yn seiliedig ar ddatganiadau ariannol drafft 2024-25.

£6.385 miliwn

Trothwy adrodd (dibwys)

Pennwyd lefel perthnasedd o 5%.

£0.319 miliwn

Ceir rhai meysydd o fewn y cyfrifon a allai fod yn bwysicach i ddefnyddiwr y cyfrifon. Rydym yn cadarnhau lefelau perthnasedd is ar gyfer y rhain:

Cydnabyddiaeth uwch swyddogion

£1,000

Datgeliadau partïon cysylltiedig (unigolion)

£10,000

Canfyddiadau Archwilio

Camddatganiadau

Mae camddatganiad yn codi lle nad yw gwybodaeth yn y cyfrifon yn unol â safonau cyfrifeg.

Camddatganiadau nas cywirwyd

Rydym yn nodi isod y camddatganiadau a adnabuwyd gennym yn y cyfrifon, a drafodwyd gyda'r rheolwyr ond sy'n dal heb eu cywiro. Gofynnwn i chi gywiro'r camddatganiadau hyn.

Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro'r camddatganiadau hyn, gofynnwn i chi ddarparu eich rhesymau ar ein cyfer yn ysgrifenedig dros beidio â'u cywiro:

Nodyn 15 – Eiddo, Offer a Chyfarpar

- Cofnodwyd eitem o wariant cyfalaf a ariannwyd o grant cyfalaf yn wreiddiol fel ychwanegiadau i Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Fodd bynnag, nododd profion archwilio nad yw Cyngor Gwynedd yn berchen ar yr adeilad y mae'r gwariant yn ymwneud ag ef. Er bod y gwariant yn parhau i fod yn gyfalaf ei natur, dylid bod wedi'i ddosbarthu fel Gwariant Refeniw wedi ei ariannu o Gyfalaf drwy Statud (REFCUS) a'i adrodd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC). Arweiniodd yr ailddosbarthiad hwn at ychwanegiadau wedi ei or-ddatgan o £0.332 miliwn a REFCUS wedi'i dan-ddatgan o £0.332 miliwn.
- Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod gwariant cyfalaf nad yw'n gwella yn gywir fel ychwanegiadau i Eiddo, Offer a Chyfarpar ac yna'n cydnabod amhariad ar unwaith, heb arwain at unrhyw effaith ar y Gwerth Llyfr Net. Fodd bynnag, mae methu â dyrannu'r gwariant hwn i asedau penodol yn y Gofrestr Asedau Sefydlog yn atal addasiad cywir o'r Gwerth Llyfr Gros a'r Amhariad Cronedig wrth ailbrisio. Yn lle hynny, mae dad-gydnabod yn cael ei ohirio i'r flwyddyn ganlynol, gan arwain at Gwerth Llyfr Gros wedi'i dan-ddatgan a chamddatganiadau yn y DIGC, y Datganiad o'r Symudiad mewn Reserfau (MiRS) a datgeliadau Eiddo, Offer a Chyfarpar. Yn 2024-25, dad-gydnabuwyd £0.775 miliwn

o gost ac amhariad cronedig. Cyfalafuwyd ac amharwyd £1.225 miliwn pellach yn ystod y flwyddyn a fydd yn effeithio ar ddatganiadau ariannol 2025-26.

- Arweiniodd gwall yn y daflen waith prisiad Cyngor Gwynedd at anghysondebau rhwng taflenni prisiad y Prisiwr a'r ffigyrau a ddefnyddiwyd i ddiweddarau'r Gofrestr Asedau Sefydlog. O ganlyniad, cam-ddatganwyd gwerthoedd asedau, gan arwain at or-ddatganiad ailbrisio net o £0.408 miliwn. Roedd hyn yn golygu bod angen addasiadau cyfatebol i'r Gronfa Ailbrisio o £0.403 miliwn ac yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC) o £5,000.

Nodyn 17a (iv) Offerynnau Ariannol

Gwnaeth Cyngor Gwynedd addasiad ôl-weithredol i ffigwr les tymor byr ar gyfer 2023–24 yn y tabl 'Ymrwymadau Ariannol ar gost wedi'i amorteiddio' drwy dynnu balans o £0.997 miliwn ohono. Nid yw'r dull hwn yn unol ag Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) 16 - Prydlesau, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r safon gael ei chymhwyso'n ragweithiol. Nododd Cyngor Gwynedd fod y diwygiad wedi'i wneud er mwyn gwella cymaroldeb rhwng blynyddoedd ariannol 2023–24 a 2024–25.

Nodyn 21 Credydwyd – symiau taladwy eraill

Nododd profion archwilio falans credydwyd o £0.907 miliwn, a gydnabuwyd yn wreiddiol yn 2013, a gafodd ei gynnwys yn anghywir yn y balans cau ar 31 Mawrth 2025. Yn dilyn adolygiad o'r llythyr grant, daethom i'r casgliad nad oedd y grant yn ad-daladwy, yn groes i asesiad cychwynnol Cyngor Gwynedd. O ganlyniad, mae balans y credydwyd wedi'i or-ddatgan o £0.907 miliwn.

Nodyn 35 SAARh 16 Prydlesau

- Nododd profion archwilio nad oedd Asedau Hawl i'w Defnyddio o les-ddaliadau anfasnachol wedi'u hailbrisio ar werth teg yn unol â chanllawiau SAARh 16 - Prydlesau. Er bod y rhan fwyaf o'r prydlesi wedi'u hasesu yn ddiweddarach a chanfuwyd eu bod yn disgyn o dan y trothwy *de minimis* o £10,000, roedd gan un ased werth o £0.675 miliwn. Dylai'r ased hwn fod wedi'i gydnabod fel Ased Hawl i'w Ddefnyddio ar y Fantolen, gan arwain at dan-ddatganiad o £0.675

miliwn, gydag addasiad cyfatebol i'r DIGC mewn perthynas â'r enillion ar gydnabyddiaeth.

- Nid oedd yr adolygiad o drefniadau prydles leswyr sy'n ymwneud ag is-brydlesi wedi'i gynnal yn unol â gofynion SAARh 16, fel yr amlinellir yng Nghod Ymarfer CIPFA. Roedd hyn oherwydd diffyg asesiad ynghylch a oedd gan yr awdurdod reolaeth dros yr asedau a brydleswyd, gofyniad ar gyfer cydnabod Ased Hawl i'w Ddefnyddio. O ganlyniad, dylid bod wedi ailddosbarthu £1.531 miliwn o Dir ac Adeiladau i Asedau Hawl i'w Defnyddio o fewn y datgeliad Eiddo, Offer a Chyfarpar. Fodd bynnag, roedd cyfyngiadau o fewn y gofrestr asedau sefydlog ddim yn caniatáu i Gyngor Gwynedd ailddosbarthu asedau a gydnabuwyd yn flaenorol o dan Eiddo, Offer a Chyfarpar fel Asedau Hawl i'w Defnyddio.

Camddatganiadau a gywirwyd

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom rhai gamddatganiadau sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni.

Caiff y rhain eu nodi yn **Atodiad 2**.

Materion arwyddocaol eraill

Mae'r Safon Ryngwladol ar Gyfrifyddu 260 yn ei gwneud hi'n ofynnol i ni gyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu. Rhaid i ni roi gwybod i chi am ganfyddiadau arwyddocaol o'r archwiliad a materion eraill os ydynt yn arwyddocaol i'ch goruchwyliaeth chi ar broses adrodd ariannol Cyngor Gwynedd.

Nid chanfuwyd unrhyw faterion o'r fath yn ystod yr archwiliad.

Materion eraill

Gweithredu Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) 16 – Prydlesau

Fel yr amlygwyd yn ein Cynllun Archwilio, fe wnaethom nodi risg nad oedd Cyngor Gwynedd wedi cymhwyso a gofynion SAARh 16 Prydlesau yn briodol, a allai arwain at gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol.

Yn ystod ein profion archwilio, gallai asesiad mwy manwl o ofynion y safon fod wedi cryfhau'r dull a gymerwyd. O ganlyniad, roedd angen ailddrafftio'r datgeliad gan nad oeddent yn cydymffurfio â Chod Ymarfer CIPFA. Yn ogystal â'r camddatganiadau heb eu cywiro sy'n ymwneud ag SAARh 16 a nodwyd uchod, mae'r camddatganiadau eraill a gywirwyd ar gyfer SAARh 16 wedi'u manylu yn **Atodiad 2**.

Ystyriaethau Pellach

Byddwn yn parhau i weithio gyda Cyngor Gwynedd a'r sector ehangach i adolygu ein huchelgais i ddod â'r dyddiad cau archwilio ymlaen i fis Medi 2026 fel rhan o broses archwilio cyfrifon 2025-26. Er mwyn bodloni'r dyddiadau cau hyn, bydd yn hanfodol bod:

- set o gyfrifon o ansawdd uchel a datganiad llywodraethu blynyddol yn cael eu derbyn ar amser;
- bod y cyfrifon yn cael eu cefnogi'n llawn, gyda'r holl bapurau gwaith ar gael ac ansawdd wedi'i asesu ar ddechrau'r archwiliad; a
- bod swyddogion ar gael drwy gydol y ffenestr archwilio'r haf i sicrhau bod ymholiadau archwilio yn cael eu datrys mewn modd amserol.

Derbyniwyd y datganiadau ariannol drafft ar y dyddiad y cytunwyd arno, sef 30 Mehefin 2025. Roedd Cyngor Gwynedd wedi paratoi'r rhan fwyaf o'r papurau gwaith cyn yr archwiliad, a nodwyd gwelliannau cadarnhaol mewn sawl maes o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Mae cyfleoedd o hyd i wella safon rhai papurau gwaith, a gallai cyflwyno proses sicrhau ansawdd gryfach gefnogi hyn. Gallai hyn hefyd helpu i leihau nifer y camddatganiadau (wedi'u cywiro a heb eu cywiro) a nodwyd yn ystod yr archwiliad. Rydym hefyd yn cydnabod bod rhai ymholiadau archwilio wedi cymryd mwy o amser i'w datrys, ac rydym yn gwerthfawrogi ymdrechion y tîm i reoli blaenoriaethau cystadleuol yn ystod cyfnod prysur.

Oherwydd nifer y camddatganiadau a nodwyd yn ystod yr archwiliad, bydd y ffi amcangyfrifedig o £232,750 ar gyfer archwilio'r datganiadau ariannol yn cael ei rhagori. Byddwn yn cydweithio â'r Pennaeth Cyllid i gytuno ar y ffi ychwanegol derfynol.

Ni effeithiodd yr oediadau hyn ar ein gallu i gwblhau'r archwiliad erbyn y dyddiad cau y cytunwyd arno eleni. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol y bydd y ffenestr archwilio cyfrifon yn fyrrach y flwyddyn nesaf, a gallai

oediadau tebyg beri risg sylweddol i gwrdd â'r dyddiad cau ardystio diwygiedig o 30 Medi.

Nid ydym wedi codi argymhelliad ynghylch y mater hwn. Byddwn yn ei drafod fel rhan o'n dysgu ôl-brosiect archwiliad gyda swyddogion i asesu'r sefyllfa. Hoffem ddiolch i swyddogion am eu hymgysylltiad â'r tîm archwilio drwy gydol yr archwiliad.

Barn archwilio arfaethedig

Barn archwilio

Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch chi wedi darparu Llythyr Sylwadau ar ein cyfer (gweler isod).

Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 3**.

Llythyr sylwadau

Llythyr ffurfiol yw Llythyr Sylwadau ac ynddo rydych yn cadarnhau wrthym ni bod yr wybodaeth a ddarparwyd ar ein cyfer yn ystod yr archwiliad yn gywir ac yn gyflawn. Mae peth o'r wybodaeth hon yn ofynnol yn ôl safonau archwilio; gall gwybodaeth arall ymwneud yn benodol â'ch archwiliad chi.

Mae'r llythyr yr ydym yn gofyn i chi ei lofnodi wedi'i gynnwys yn **Atodiad 4** sy'n cynnwys sylwadau ychwanegol ar y camddatganiadau na chywirwyd a nodwyd uchod.

Argymhellion

Bydd yr argymhellion sy'n deillio o'n gwaith yn cael eu nodi mewn Memorandwm Cyfrifon a fydd yn cael ei gyfathrebu gyda'r swyddogion maes o law.

Byddwn yn monitro cynnydd yn erbyn yr argymhellion yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf.

Tîm archwilio a chydymffurfio moesegol

Mae prif aelodau fy nhîm a wnaeth y gwaith archwilio, ynghyd â'u manylion cyswllt, eu crynhoi yn **Arddangosyn 1**.

Arddangosyn 1: fy nhîm archwilio lleol

Arweinydd Ymgysylltu

Matthew Edwards
matthew.edwards@audit.wales

Rheolwr Archwilio

Yvonne Thomas
yvonne.thomas@audit.wales

Arweinydd Archwilio

Sioned Owen
sioned.owen@audit.wales

Cydymffurfio â safonau moesegol

Rydym yn cadarnhau:

- ein bod wedi cydymffurfio â'r safonau moesegol y mae'n ofynnol i ni eu dilyn wrth wneud ein gwaith;
- ein bod wedi aros yn annibynnol oddi arnoch chi;
- nad yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu; ac
- nad oes gennym unrhyw berthnasoedd a allai danseilio ein hannibyniaeth neu ein gwrthrychedd.

Cafodd y mesurau diogelu a amlinellwyd yn y Cynllun Archwilio ynghylch cyfeillgarwch ac/neu berthnasau teuluol y Rheolwr Archwilio a'r Arweinydd Archwilio â gweithwyr Cyngor Gwynedd eu gweithredu'n briodol i reoli unrhyw wrthdaro posibl.

Atodiad 1 – Risgiau archwilio a'r canlyniadau

Roedd fy Nghynllun Archwilio'n nodi'r risgiau o gamddatganiad perthnasol ar gyfer yr archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd. Mae **Arddangosyn 2** yn rhestru'r risgiau archwilio hyn ac yn nodi sut yr aethpwyd i'r afael â hwy fel rhan o'r archwiliad. Nid adnabuwyd unrhyw risgiau archwilio ychwanegol ers hynny y mae angen eu dwyn i'ch sylw.

Arddangosyn 2: risgiau archwilio a adroddwyd yn flaenorol, gwaith a wnaed a'r canlyniad

Risg archwilio	Gwaith a wnaed	Canlyniad
Risg o wrthwneud gan reolwyr Mae'r risg y bydd rheolaethau yn cael eu gwrthwneud gan reolwyr yn bresennol ym mhob endid. Oherwydd y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrthwneud o'r fath ddigwydd, fe'i hystyrir yn risg sylweddol [ISA 240.32-33]	Fe wnaeth y tîm archwilio: • brofi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol; • adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer tuedd; a • gwerthuso'r sail resymegol ar gyfer unrhyw drafodion arwyddocaol y tu allan i gwrs arferol busnes.	Ni chanfuwyd yn fy ngwaith unrhyw achosion o wrthwneud rheolaethau gan reolwyr.

Prisio rhwymedigaeth net/gwarged cronfa bensiwn

Mae rhwymedigaeth cronfa bensiwn Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLIL) fel y'i hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol yn amcangyfrifon perthnasol.

Mae natur yr amcangyfrif hwn yn golygu ei fod yn destun lefel uchel o ansicrwydd amcangyfrif gan ei fod yn sensitif i addasiadau bach yn y rhagdybiaethau a ddefnyddir wrth ei gyfrifo.

Mae effaith amodau economaidd, yn enwedig lefelau cyfraddau llog hefyd yn cael effaith sylweddol ar y rhwymedigaeth, er enghraifft, ar 31 Mawrth 2024, roedd y rhwymedigaeth yn warged mewn gwirionedd, yn bennaf oherwydd cyfraddau llog uwch.

Mae yna hefyd nifer o achosion cyfreithiol a allai effeithio ar brisiad rhwymedigaeth net.

Mae risg felly bod y rhwymedigaeth /gwarged yn cael ei gam-ddatgan yn faterol.

Fe wnaeth y tîm archwilio:

- werthuso'r cyfarwyddiadau a gyhoeddwyd gan reolwyr i'w harbenigwyr rheoli (actiwari) ar gyfer yr amcangyfrif hwn a chwmpas gwaith yr actiwari;
- asesu cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd yr actiwari a gynhaliodd y prisiadau;
- asesu cywirdeb a chyflawnrwydd yr wybodaeth a ddarperir gan yr Awdurdod i'r actiwari i amcangyfrif y rhwymedigaeth;
- profi cywirdeb rhwymedigaeth net a datgeliadau'r gronfa bensiwn yn y datganiadau ariannol gyda'r adroddiad actiwaraid oddi wrth yr actiwari;
- asesu pa mor rhesymol yw'r rhagdybiaethau a wnaed gan yr actiwari drwy adolygu adroddiad yr actiwari ymgynghorol (arbenigwr yr archwilydd) a chynnal unrhyw weithdrefnau ychwanegol sy'n ofynnol; ac
- asesu pa un a allai unrhyw achosion cyfreithiol gael effaith perthnasol ar y

Ni chanfuwyd unrhyw faterion yn fy ngwaith archwilio mewn perthynas â phrasiad y pensiwn. Gweler **Atodiad 2** am fy nghanfyddiadau ynghylch cyflwyniad y prisiad pensiwn.

rhwymedigaeth net, ac os felly, cadarnhau bod hyn wedi cael ei gydnabod a'i ddatgelu'n briodol yn y datganiadau ariannol.

Prisio tir ac adeiladau

Mae gwerth tir ac adeiladau a adlewyrchir yn y fantolen a nodiadau gyda'r cyfrifon yn amcangyfrifon perthnasol.

Mae'n ofynnol cadw tir ac adeiladau ar sail prisio sy'n ddibynnol ar natur a'r defnydd o'r asedau. Mae'r amcangyfrif hwn yn amodol ar lefel uchel o oddrychedd, yn dibynnu ar ragdybiaethau arbenigol a rhagdybiaethau'r rheolwyr, a gall newidiadau yn y rhain arwain at newidiadau perthnasol i brisiadau.

Mae'n ofynnol i asedau gael eu hailbrisio bob pum mlynedd, ond gall gwerthoedd hefyd newid o flwyddyn i flwyddyn, ac mae risg y gallai gwerth cario ymlaen asedau a gydnabyddir yn y cyfrifon fod yn berthnasol wahanol i werth presennol asedau ar 31 Mawrth 2025, yn enwedig yn yr amgylchedd economaidd presennol.

Fe wnaeth y tîm archwilio:

- adolygu'r wybodaeth a darperir i'r prisiwr i asesu ar gyfer cyflawnrwydd;
- gwerthuso cymhwysedd, galluoedd a gwrthrychedd y prisiwr proffesiynol;
- profi sampl o asedau a ail-brisiwyd yn y flwyddyn i sicrhau bod y sail brisio, y data a'r rhagdybiaethau allweddol a ddefnyddir yn y broses brisio yn rhesymol, a bod yr ailbrisiadau wedi'u hadlewyrchu'n gywir yn y datganiadau ariannol; a
- phrofi'r cysoni rhwng y cyfriflyfr ariannol a'r gofrestr asedau.

Gweler **Atodiad 2**

am fanylion fy nghanfyddiadau mewn perthynas â phrisiad tir ac adeiladau.

Cydnabyddiaeth ariannol uwch swyddogion Er nad oes unrhyw newidiadau sylweddol mewn uwch swyddogion ar gyfer 2024-25, mae cydnabyddiaeth ariannol a delir i uwch swyddogion yn parhau i fod o ddiddordeb mawr ac yn berthnasol o ran natur. Felly, mae risg y gallai hyd yn oed gamgymeriadau gwerth isel yn y datgeliad arwain at gamddatganiad perthnasol.	Fe wnaeth y tîm archwilio: • sicrhau bod y gydnabyddiaeth ariannol a ddatgelir yn gyson â thystiolaeth ategol; • sicrhau bod y symiau a delir yn gyson â'r rhai a gymeradwyir gan y Cyngor; a • sicrhau bod datgeliadau'n gyflawn yn seiliedig ar wybodaeth y tîm ac yn cael eu paratoi yn unol â gofynion.	Ni chanfuwyd unrhyw faterion yn fy ngwaith archwilio mewn perthynas â chydnabyddiaeth ariannol uwch swyddogion.
Gweithredu'r Safon Gyfrifyddu Ryngwladol (SAARh) 16 – Prydlesi Mae'n ofynnol i gyrff Llywodraeth Leol fabwysiadu SAARh 16 Prydlesau o 1 Ebrill 2024 ymlaen. Mae hyn yn newid yn sylweddol y driniaeth a'r datgeliadau cyfrifyddu sy'n ofynnol ar gyfer asedau ar les ac mae'n golygu y bydd y rhan fwyaf o lesoedd yn arwain at ased a rhwymedigaeth ar fantolenni. Mae risg nad yw gofynion SAARh yn cael eu mabwysiadu'n briodol ac o ganlyniad mae'r datganiadau ariannol yn cael eu cam-ddatgan yn faterol.	Fe wnaeth y tîm archwilio: • adolygu'r papurau gwaith Cyngor Gwynedd i sicrhau bod yr holl lesoedd sy'n dod o fewn cwmpas y Safon wedi'u cynnwys mewn cyfrifiadau; • profi sampl o gyfrifiadau asedau a rhwymedigaeth i sicrhau bod y rhagdybiaethau'n rhesymol, a bod cyfrifiadau wedi'u paratoi'n gywir; a • chadarnhau bod gwerthoedd asedau a rhwymedigaeth wedi'u cyfrif yn gywir a'u datgelu yn y datganiadau ariannol.	Gweler Atodiad 2 am fy nghanfyddiadau mewn perthynas â gweithredu'r safon.

Datgeliadau partïon cysylltiedig

Rhaid i'r datganiadau ariannol ddatgelu unrhyw berthnasoedd partïon cysylltiedig ynghyd â'r trafodion a'r balansau rhwng y Cyngor a'r corff/parti arall. Mae gan y Cyngor lawer o berthnasoedd y gellid eu hystyried yn bartïon cysylltiedig. Mae llawer yn adnabyddus er enghraifft, Llywodraeth Cymru fel cyllidwr.

Fodd bynnag, lle mae perthnasoedd partïon cysylltiedig yn codi trwy berthnasoedd swyddog neu aelod unigol, mae'n debygol y bydd llai o dryloywder o ran y cysylltiadau hyn. Mae'r trafodion hyn o ddiddordeb mawr ac yn cael eu hystyried yn berthnasol o ran natur.

Mae perygl o gamddatganiad perthnasol oherwydd datgeliadau anghyflawn neu anghywir, hyd yn oed pan fo'r rhain o werth cymharol isel.

Fe wnaeth y tîm archwilio:

- adolygu proses y Cyngor ar gyfer nodi perthnasoedd partïon cysylltiedig a thrafodion a balansau cysylltiedig;
- ymgymryd â gweithdrefnau i gadarnhau cyflawnrwydd perthnasoedd partïon cysylltiedig; a
- sicrhau bod datgeliadau yn gyflawn, yn gywir, yn gyson â thystiolaeth ac yn unol â'r Cod Llywodraeth Leol.

Gweler **Atodiad 2** am fy nghanfyddiadau mewn perthynas â datgeliadau partïon cysylltiedig.

Hawliau cyfreithiol

Gall y Cyngor wedi derbyn hawliadau posibl am iawndal a allai fod yn faterol i'r cyfrifon. Mae risg felly fod y datganiadau ariannol wedi'u cam-ddatgan yn sylweddol mewn perthynas â'r mater hwn.

Fe wnaeth y tîm archwilio:

- ymgysylltu â'r rheolwyr a'r swyddog monitro i ddeall natur, tebygolrwydd ac effaith ariannol bosibl unrhyw hawliau ar diwedd y flwyddyn;
- sicrhau bod yr holl ddatgeliadau angenrheidiol ynghylch unrhyw hawliau yn gyflawn, yn gywir ac yn unol â'r Cod Llywodraeth Leol; a
- sicrhau eu bod wedi'u cyfrifo'n gywir yn y datganiadau ariannol

Sicrhaodd fy ngwaith archwilio fod y datgeliadau perthnasol wedi'u diwygio'n briodol i adlewyrchu statws cyfredol yr hawliadau cyfreithiol.

Atodiad 2 – Crynodeb o gywiriadau a wnaed

Yn ystod ein harchwiliad, canfuom y camddatganiadau canlynol sydd wedi'u cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni.

Gwerth y cywiriad	Maes yn y cyfrifon	Eglurhad
£0.406 miliwn	Nodyn 17 a (ii) Tabl Offerynnau Ariannol – Balansau Dyledion masnachol wedi lleihau o £0.406 miliwn i £48.118 miliwn Nodyn 17 a (iv) Tabl Offerynnau Ariannol – Gwerthoedd Teg Credydwyr tymor byr wedi lleihau o £0.406 miliwn i £48.118 miliwn.	Wrth gymharu datganiadau ariannol wedi'u harchwilio y llynedd gyda chyfrifon drafft y flwyddyn bresennol, nodwyd bod ffigwr 2023-24 ar gyfer credydwyr tymor byr wedi'i or-ddatgan gan £0.406 miliwn
£2.141 miliwn	Nodyn 18a Dyledwyr Mae Derbyniadau eraill wedi cynyddu o £2.141 miliwn. Nodyn 21 Credydwyr Mae Symiau taladwy eraill wedi cynyddu £2.141 miliwn. Gwnaed addasiadau cyfatebol hefyd i'r nodyn Llif Arian (Nodyn 24a)	Canfuwyd yn ein profion archwilio cam-ddosbarthiad lle cafodd balans credydwr o £2.141 miliwn ei gynnwys yn anghywir o fewn y dyledwyr. Mae'r driniaeth hon yn anghyson â Chod Ymarfer CIPFA sy'n ei gwneud hi'n ofynnol i drafodion o natur wahanol gael eu datgelu ar wahân ar y fantolen.

Datgeliad ychwanegol	Nodyn 18a Dyledwyr Mae gwerth colledion amhariad o £9.134 miliwn wedi'i ychwanegu at y droednodyn.	Yn unol â Chod Ymarfer CIPFA rhaid datgelu pob balans a thrafodion materol yn briodol yn y datganiadau ariannol.
£19.121 miliwn	Nodyn 19 Arian a Chywerthoedd Arian Cynyddodd Gorddrafft Banc o £19.121 miliwn Nodyn 21 Credydwyr Gostyngodd Symiau taladwy eraill o £19.121 miliwn Gwnaed addasiadau cyfatebol hefyd i'r nodyn Llif Arian (Nodyn 24a)	Nododd profion archwilio fod trafodion a nodwyd fel arian parod wrth gludo ar 31 Mawrth 2025 wedi'u hadnabod mewn camgymeriad fel credydwyr. Gan ystyried fod y cyfarwyddyd talu i'r banc wedi'i wneud cyn diwedd y flwyddyn, nid oedd gan yr endid ymrwymiad bresennol o ran y ddyled, ac nid oedd gyda rheolaeth dros yr ased cysylltiedig. O ganlyniad, roedd balans y credydwyr wedi'i or-ddatgan £19.121 miliwn (yr oedd £0.233 miliwn ohono'n ymwneud â Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru) ac arian parod wedi'i dan-ddatgan gan swm cyfatebol. O ystyried y canllawiau cyfyngedig yng Nghod Ymarfer CIPFA ar gyfer y senario penodol hwn, ymgynghorwyd â Fframwaith Cysyniadol IASB i sicrhau bod y driniaeth gyfrifyddu wedi'i chefnogi'n briodol.
£4.060 miliwn	Y Fantolen Cynyddodd credydwyr tymor hir o £4.060 miliwn Gostyngodd credydwyr tymor byr o £4.060 miliwn	Canfuwyd yn ein profion archwilio fod £1.630 miliwn o gredydwyr wedi'u cam-ddosbarthu fel ymrwymladau tymor byr yn hytrach na rhai thymor hir. Mesurodd gwaith dilynol a

	Diwygiwyd pennawd Nodyn 21 o Credydwy'r Tymor Byr i Credydwy'r a chynhwyswyd troednodyn i ddatgelu natur y balans	gynhaliwyd gan y Cyngor y cyfanswm cam-ddosbarthiad fel £4.060 miliwn.
Amrywiol	Nodyn 33 Partïon Cysylltiedig Datgeliad wedi'i Ailddrafftio	Nid yw Cod Ymarfer CIPFA yn rhagnodi canllawiau manwl ar gyflwyniad y nodyn hwn. Fodd bynnag, er mwyn gwella eglurder ac osgoi unrhyw gam-ddehongliad gan ddefnyddwyr, ail-ddrafftwyd y nodyn i ddileu cofnodion dyblyg gwerth cyfanswm o £12.319 miliwn lle'r oedd rhai partïon cysylltiedig wedi'u cynnwys mewn mwy nag un tabl. Mae'r addasiad hwn yn atal gôr-ddatgelu gwerthoedd partïon cysylltiedig ac yn cefnogi datgelu cywir a thryloyw.
Nifer o welliannau i'r naratif a'r ffigyrau	Nodyn 35 SAAR 16 Prydlesau Datgeliad wedi'i Ailddrafftio	Fe wnaethom adolygu'r datgeliad prydlesau a gyflwynwyd yn Nodyn 35 a nodi bod angen ei ailddrafftio i sicrhau cydymffurfiaeth â Chod Ymarfer CIPFA. Er bod y data sylfaenol yn gyson â gofynion SAAR 16, roedd y fformat a ddefnyddwyd yn adlewyrchu elfennau o'r cyflwyniad IAS 17 blaenorol, nad oedd yn berthnasol bellach. Hepgorodd y nodyn y tabl treuliau gofynnol, fel sy'n ofynnol gan SAAR 16 i roi eglurder ar wariant sy'n gysylltiedig â phrydlesau.

Cyflwyniadol	Nodyn 38 Tabl - Newid mewn Gwerth Teg Asedau'r Cynllun, Ymrwymiad Buddion a Ddiffinnir ac Ymrwymiad Net	Gan nad yw Cod Ymarfer CIPFA yn ei gwneud yn ofynnol i ddatgelu ar wahân gydrannau'r ased, y rhwymedigaeth a'r addasiad i nenfwd yr ased, cytunwyd i symleiddio'r cyflwyniad drwy ddatgelu'r sefyllfa net yn unig
--------------	--	---

Bu hefyd nifer o addasiadau mân o ganlyniad i'n gwaith.

Atodiad 3 – Adroddiad archwilio arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Daflen Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisiau cyfrifyddu perthnasol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd gan y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2024-25.

Yn fy marn i, ym mhob agwedd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2025 ac o'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd gan y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2024-25.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwiliad o ddatganiadau ariannol a rheoleidd-dra cyrff y sector cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol o Gyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes Gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol. Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes Gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei cham-ddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei cham-ddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i cham-ddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2024-25;
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth o Gyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf ddim i'w adrodd mewn perthynas â'r materion canlynol, yr wyf yn eu hadrodd i chi, os, yn fy marn i:

- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- nid oes cofnodion cyfrifyddu digonol wedi'u cadw, neu nid oes ffurflenni digonol ar gyfer fy archwiliad wedi'u derbyn o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â nhw; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi darlun gwir a theg ac yn cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod

y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyd-bwyllgor yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd ar gyfer archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- holi'r rheolwyr, pennaeth archwilio mewnol a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Gwynedd sy'n ymwneud ag:
 - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial am dwyll o ganlyniad i wrthwneud rheolaethau gan reolwyr;

- cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Cyngor Gwynedd, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau; a
- chael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr ac Cyngor Gwynedd ynghylch ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill;
- asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o duedd bosibl; a
- gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd, a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion

arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
19 Tachwedd 2025

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Atodiad 4 – Llythyr sylwadau

Llythyr Sylwadau Terfynol

[Pennawd y corff a archwilir]

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Swyddfa Archwilio Cymru

1 Cwr y Ddinas

Caerdydd

CF10 4BZ

13 Tachwedd 2025

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2024-25

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 at ddiben mynegi barn ar eu gwirionedd a'u tegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni'n cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni, y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni ein cyfrifoldebau am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol 2024-25; yn arbennig mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy;
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:

- yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
- gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a
- mynediad digyfyngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt;
- canlyniadau ein hasesiad ni o'r risg y gallai'r datganiadau ariannol fod wedi'u cam-ddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni'n ymwybodol ohono ac sy'n effeithio ar Cyngor Gwynedd ac sy'n cynnwys:
 - rheolwyr;
 - cyflogaeth sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol;
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan weithwyr, cyn-weithwyr, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol; a
- gwybodaeth am bwy yw'r holl bartïon cysylltiedig a'r holl berthnasoddd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae'r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a'u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy'n rhesymol yng nghydestun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhoddwyd cyfrif priodol am berthnasoddd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu'n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae'r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymgyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhoddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i'r datganiadau ariannol o'u cymryd yn eu cyfanrwydd. Ceir crynodeb o'r eitemau hyn wedi'i nodi isod:

- Cafodd gwariant a ariannwyd gan grant cyfalaf (UKSPF) ei gydnabod yn anghywir fel ychwanegiadau at Eiddo, Offer a Chyfarpar (EoCh) ar y Fantolen, gan arwain at or-ddatganiad o Ychwanegiadau EoCh o £0.332 miliwn a tan-ddatganiad o Wariant Refeniw a Ariannwyd o Gyfalaf o dan Statud (REFCUS) o £0.332 miliwn. Gan nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.
- Rydym yn trin gwariant cyfalaf nad yw'n gwella yn briodol fel ychwanegiadau at EoCh gyda dirywiad ar unwaith, gan arwain at ddim newid i'r Gwerth Llyfr Net. Fodd bynnag, mae methu â chysylltu'r gwariant hwn ag asedau penodol yn y Gofrestr Asedau Sefydlog ar gyfer dau gynllun cyfalaf yn oedi'r dad gydnabod ac yn effeithio ar gywirdeb y Gwerth Llyfr Gros, yr Amhariad Cronedig, a'r datgeliadau ariannol cysylltiedig. Yn 2024–25, cafodd £0.775 miliwn ei ddad-gydnabod ar gyfer y cynlluniau perthnasol i 2023-24, tra cafodd £1.225 miliwn ei gyfalafu a'i ddirywio, gan effeithio ar gyfrifon 2025–26. Gan nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.
- Achosodd gwall yn y llyfr gwaith prisiad gamddatganiad o ased, gan arwain at or-ddatganiad ailbrisio o £0.408 miliwn. Roedd angen addasiadau o £0.403 miliwn i'r Gronfa Ailbrisio a £5,000 i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC). Gan nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.
- Tynnwyd £0.997 miliwn o ffigwr les tymor byr 2023–24 ar Nodyn 17a (iv) i wella'r gymhariaeth o flwyddyn i flwyddyn, ond nid yw'r addasiad ôl-weithredol hwn yn cydymffurfio ag Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh) 16, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r safon gael ei chymhwyso'n ragweithiol. Gan nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.
- Canfu profi archwilio gredydwr o £0.907 miliwn o 2013 a gadwyd yn anghywir yn y balans cau ar 31 Mawrth 2025. Nid oedd y grant yn ad-daladwy, gan arwain at or-ddatganiad o'r balans credydwr. Gan

nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.

- Canfu profion archwilio nad oedd asedau prydles anfasnachol wedi'u hailbrisio fel sy'n ofynnol gan SAARh 16. Er bod y rhan fwyaf wedi syrthio o dan y trothwy o £10,000, hepgorwyd un ased gwerth £0.675 miliwn, gan arwain at dan-ddatganiad o Asedau Hawl i'w Defnyddio ag enillion cyfatebol yn y DIGC. Gan nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.
- Nododd yr adolygiad o drefniadau prydlesi prydleswyr sy'n ymwneud ag is-brydlesi nad oedd gofynion SAARh 16 wedi'u cymhwyso'n llawn. Yn benodol, effeithiodd absenoldeb asesiad ynghylch a oedd gennym reolaeth dros yr asedau a brydleswyd ar yr ailddosbarthiad i Asedau Hawl i'w Defnyddio. O ganlyniad, dylid bod wedi aildosbarthu £1.531 miliwn o Dir ac Adeiladau i Asedau Hawl i'w Defnyddio. Fodd bynnag, oherwydd cyfyngiadau system o fewn y gofrestr asedau sefydlog, ni ellid prosesu'r aildosbarthiad hwn. Gan nad yw'r camgymeriad yn berthnasol, ni chymerwyd camau i'w gywiro.

Sylwadau gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 13 Tachwedd 2025.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:
Dewi Aeron Morgan
Pennaeth Cyllid

13 Tachwedd 2025

Llofnodwyd gan:
Carys Edwards
Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu
ac Archwilio

13 Tachwedd 2025

Ansawdd archwilio

Mae ein hymrwymiad i ansawdd archwilio yn Archwilio Cymru'n un llwyr. Rydym ni'n credu bod a wnelo ansawdd archwilio â chael pethau'n iawn y tro cyntaf.

Rydym yn defnyddio model tair llinell sicrwydd i ddangos sut yr ydym yn cyflawni hyn. Rydym wedi sefydlu Pwyllgor Ansawdd Archwilio i gydlyn a goruchwyllo'r trefniadau hynny. Creffir yn annibynnol ar ein gwaith gan Sefydliad Cyfrifwyr Siartredig Cymru a Lloegr ac mae Cadeirydd ein Bwrdd yn gweithredu fel dolen gyswllt i'n Bwrdd ar ansawdd archwilio. I gael rhagor o wybodaeth gweler ein [Hadroddiad Ansawdd Archwilio 2024](#).



Ein Pobl

- Dewis y tîm cywir
- Defnyddio arbenigwyr
- - Goruchwyliaeth ac adolygu



Trefniadau ar gyfer sicrhau ansawdd archwilio Dewis y tîm cywir

- Plattform archwilio
- Moeseg
- Canllawiau
- Diwylliant
- Dysgu a datblygu
- Arweinyddiaeth
- Cymorth technegol



Sicrwydd annibynnol

- Adolygiadau Ansawdd Allanol
- Adolygiadau â thema
- Adolygiadau oer
- Dadansoddiad o wraidd y problem
- Adolygiad gan gymheiriaid
- Pwyllgor Ansawdd Archwilio
- Monitro allanol

Eich cefnogi chi

Mae gan Archwilio Cymru ystod o adnoddau i roi cymorth i graffu ar gyrff cyhoeddus Cymru, ac i'w cynorthwyo i barhau i wella'r gwasanaethau y maent yn eu darparu i bobl Cymru.

Ewch at ein gwefan i ganfod:



Ein cyhoeddiadau sy'n cwmpasu ein gwaith archwilio mewn cyrff cyhoeddus.



Gwybodaeth am ein gwaith sydd ar ddod a'n blaenraglen waith ar gyfer archwilio perfformiad.



Offer data i'ch helpu i gael dealltwriaeth well am dueddiadau mewn gwariant cyhoeddus.



Manylion ein gwaith a'n digwyddiadau Arfer Da gan gynnwys rhannu arfer a mewnwleidiadau sy'n dod i'r amlwg o'n gwaith archwilio.



Ein cylchlythyr sy'n darparu diweddariadau rheolaidd i chi ar ein gwaith archwilio gwasanaethau cyhoeddus, arfer da, a digwyddiadau.



Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

